



# Життя - це...

41

“Якщо тривога - не просто загальний недуг, а екзистенційний стан, то наше так зване “століття тривоги” відзначається таким рівнем її інтенсивності, при якому вона перестає помічатися”.

Г.Маркузе

Протягом історії кінематографа періодично з’являлися фільми, назва яких починалася з “Життя - це...”. За останні десятиріччя таких стрічок вийшло щонайменше сім: “Життя - це довга спокійна ріка” (Франція, 1987), “Життя - це дешево... але туалетний папір є дорогим” (США, 1990), “Життя - це жінка” (СРСР, 1991), “Життя - це солодке” (Великобританія, 1991), “Життя - це будівельний майданчик” (Німеччина, 1996), “Життя - це гра” (Франція, 1997), “Життя - це пісня” (Франція, 1997).

Зрозуміло, сама назва розкриває задум літературного твору, а саме: дати або принаймні спробувати з’ясувати відповідь на питання номер один людської історії: що є життя? Одночасно від картин з такою заявкою у назві очікуєш багато. Адже серйозність і масштаб проблеми потребує найменше небанального висвітлення.

Фільм “Життя - це пісня” (ON CONNAIT LA CHANSON) викликає інтерес з двох причин. По-перше, це останній європейський кінематографічний роздум над змістом і вмістом життя європейця кінця віку в означеній системі координат. По-друге, режисер стрічки Ален Рене - славетний досвідчений майстер, “екзистенціаліст кіно”, лідер філософського напрямку в авторському кіно Франції, режисер “Нової хвилі”, призер чи не всіх головних міжнародних кінофестивалів.

Ймовірно, що концептуально катрина “Життя - це пісня” пов’язана з екзистенційною драмою А.Рене (1982) зі схожою назвою “Життя - роман” (американці дали стрічці більш романтичну назву “Життя - постіль з троянд”). І хоч там дія побудована на контрастах (період I світової війни і сучасність), неважко помітити константу життєвого вмісту, яка поглибилася в останньому фільмі. Наївні спроби героїв сховатися від жорстокого століття у світі ілюзій в “Житті-романі” втілили прекрасні актори: Вітторіо Гассман, Джералдін Чаплін, Фані Ардан, Сабін Азема.

“Життя - це пісня” зроблено у жанрі музичної комедії. Історик Каміла (Agnes Jaoui) і письменник Сімон (Andre Dussollier) належать до невдах. Обое стримані й інтелігентні. Але їм не вистачає цілеспрямованості і твердості, щоб утвердити себе в сучасних “ліктевих стосунках”: їхні інтереси стосуються речей, які не приносять грошей. Сімон пише тексти для радіо, підробляє в маклерівському бюро. Каміла - розсіяний, малознаючий, але привабливий паризький гід, працює над дисертацією на підозрілу з точки зору сьогодення тему: “Ландадали на Паладрузькому озері у 1000 році”. Від постійних запитань знайомих: “Для чого це нам знати?” — молода жінка отримує тривалу депресію.

До цілком іншого типу належить шеф Сімона Марк (Lambert Wilson). Він зарадний, хвалькува-



Кадр із фільму  
 “Життя - це пісня”.  
 Режисер Ален Рене.  
 1997.

42

тий, знає відповіді, як йому здається, на всі запитання. Для сестри Каміли Одель (Sabine Azema) Марк знаходить квартиру з фантастичним виглядом на Париж, про яку та мріяла все життя. Під час “оглядин” майбутнього помешкання Марк і Каміла закохуються і починають зустрічатися.

Одель, приваблива, старанна, мила жіночка, не була особливо задоволена ані своєю попередньою квартирою, ані чоловіком. Одного дня вона зустрічає старого друга Ніколаса (Jean-Pierre Bastie) і пробує з ним ближче зійтись. Чоловік Одель страждає і невдовзі заводиться коханку. З переїздом у нову квартиру з’являються надії на нове життя. Аж ось все знову летить шкереберть. Поблизу їхнього помешкання зводиться новобудова, яка змусить розпрощатися з “мрією життя” - виглядом на Париж. Усвідомивши безвихідь цієї ситуації, Одель кидається на плече чоловіку, який вже мав намір залишити її, і подружжя знову віднаходить втрачену рівновагу і тепло.

Так, диригуючи цими шістьма особами, створює А.Рене свій фільм. Співвідношення осіб, пристрасті, емоції, переплетіння сюжетних ліній, конфлікти і т.п. нібито й знайомі, мелодраматичні. Однак кінематографічна, інтелектуальна, емоційна, музична подача сповнена свіжості, новизни. Майже кожна сцена має другий план, інший кут зору, що реалізується насамперед через задушевну французьку пісню 30-40-х років (Піаф, Даліда, Азнавур). Вона увиразнює, коментує, іронізує, характеризує, інтерпретує сценку. Вона часом ллється з уст героїв за цілком офіційних обставин, а інколи приходить з радіо, автомагнітоли... Ці пісні комічно і водночас тужливо пасують до смислу сцени. Подібні експерименти вже зустрічалися у творчості А.Рене (“Життя - це роман”, 1982). Однак в останньому фільмі вони набули досконалого виразу.

З піснею пов’язаний також момент демістифікації життя. Адже класичні старі пісні - здебільшого про сердечні почуття, які долають життєві баталії і переповнюють радістю. У фільмі ви-

никає сумнів: чи справді була оспівана сердечність, чи лише тепер вона занедбана? Так пісня про друзів - на зразок “друг в беде не бросит, лишнього не спросит, вот что значит настоящий, верный друг” - звучить, коли Ніколас втішає давнього товариша Сімона після чергової невдачі, яку спричинив він сам.

Окрім пісенної інтерпретації, другий план реалізується через сторонніх спостерігачів (стороння перспектива). Так Одель інтелігентно “вичитує” свого чоловіка в ресторані. З боку це виглядає цілком мило. Спостерігаючи за ними, молода жінка за сусіднім столиком плаче від захоплення: яка прекрасна пара! Як добре вони розуміють один одного! Які вони щасливі!

Фільм Алена Рене впливає таким чином, що вже почасти забутий “сміх крізь сльози” опановує глядачем. Зміст, яким наповнений фільм, сумний і тужливий, але камера знаходить такі комічні нюанси в простих ситуаціях, що мимоволі висміюєш тугу і сум.

Пристрасті “Життя - пісні” постійно коливаються навколо двох полюсів — надії і депресії. Кожен з героїв сподівається на вихід із смуги невдач через любов (Каміла, Сімон), квартиру (Одель), вдалий бізнес (Марк)... А життя постійно готує несподіванки: Каміла сподівалася на любов Марка, а віднайшла почуття Сімона, Одель розчарувалася в квартирі, але порозумілася з чоловіком. У фільмі немає акцентів, екзистенційної точності, визначеності щодо життя. Воно - ні те, ні інше, воно - в постійному чергуванні, збігах, в його просторах людина завжди безпомічна і самотня, але й коротко щаслива.

Тому й назва прочитується двояко: “Життя - це пісня” звучить іронічно чи лірично? І так, і так. Константа життєвих контрастів одна для всіх, лише кожен вирішує сам, як її сприймати. Отже, вибір є у межах власного сприйняття і власної тривоги. Цілком екзистенційний висновок і цілком сучасна пропозиція з боку кінематографістів.